

GAZETA TRANSILVÂNIEI.

ANUL III.

Nr. 273.

Braşov, Joi, Vineri 8 (20) Decembrie

1889.

Cestinea gimnasului din Beiuş.

V.

Braşov, 7 Decembrie v.

Aruncându o privire asupra faşelor, prin care a trecut gimnaziul din Beiuş în anii din urmă şi pe care le-am schiţat pe scurt în articolul premergător^{*)}, încâtă adevărat am putut pe temeiul informaţiunilor necomplete, ajungem la concluziunea, că guvernul unguresc a uneltit şi uneltesc în contra existenţei gimnaziului din Beiuş ca şcolă românească pe cale ilegală şi cu mijloace ilegale.

Scopul este vădit: în viitor şcolă din inima Bihorului, unde este postul cel mai avansat al românismului spre apus, să nu mai răspândească cultură şi simţăminte româneşti, ci cultură şi simţăminte unguresci.

Aşa au hotărât în sfatul lor ministrul de instrucţiune Csaky şi faimosul romanofag, secretarul său Berzeviczy. Vădindu, că nu mai pot opune nici o pedecă gimnaziului din Beiuş pe baza „cerinţelor legii“ ei s'au folosit de afacerea cu stégul ca pretext binevenit pentru o acţiune arbitrară, în afară de marginele trase de lege, în pretinsul interes al siguranţei statului.

Nu mai era vorbă de aceea că profesorii nu sunt censuraţi, că salariile lor nu sunt suficiente, că clădirea şcolii nu este destul de corespunzătoare, ci numai de aceea, că profesorii sunt duşmani ai statului şi că adapă tinerimea c'unu spirit anti-patriotic.

După incidentul cu stégul, au urmat un şir lung de cercetări în Beiuş, s'au ascultat mulţime de martori, s'au încheiat

sumedenia de procese-verbale şi n'a fost crutată nici tinerimea şcolară, mergându gendarmii din casă în casă şi confiscându poeziile, scrierile şi epistolele aflate la studenţi.

Precum am vădit s'au constatat delă început, că incidentul cu stégul a fost provocat de un individ şi că toate faimele rele lăţite cu intenţiune de foile şoviniste din Oradea-mare au fost neadeverate. Ce scop au avut der cercetările care au urmat? Ce scop a avut trimiterea la Beiuş a vice-spanului comitatensă ca comisar guvernial, când nu mai era nimic de dovedit în afacerea aceea?

O singură împrejurare ne dă lămurire de ajuns asupra acestor întrebări. Tote cercetările au fost îndreptate în contra corpului profesoral delă gimnaziu. Au fost întrebaţi oraşeni din Beiuş despre patriotismul acelora, pe scolar i-au întrebat, că ce aud din gura profesorilor, decât aceştia iubesc pe Unguri? C'unu cuvânt acuşaţii erau profesorii şi cu toate aceste tocmai ei n'au fost ascultaţi de nimeni, ei erau cu intenţiune ocoliti de toţi politici mari şi mici, cari năvăliră asupra Beiusului.

Ei bine, decât ai fi fost în adevăr o cauză fundată de a bănui patriotismul profesorilor delă gimnaziul din Beiuş, nu era aproape de mintea omului ca ei să fi în prima linie ascultaţi şi traşi la răspundere?

Der n'a fost aşa şi comisarul ministerial, în loc să asculte pe profesori, a ascultat o mulţime de locuitori unguşi şi câţiva locuitori români din Beiuş, cerându delă ei informaţiuni confidentiale asupra purtării profesorilor şi totu aşa a făcut şi directorul regesc

al districtului de învăţământ Oradea-mare.

E clar, că domni Csaky-Berzeviczy aveau necesitate de un substrat orecare, care să le servescă ca pretext pentru ordinaţiunile arbitrare viitoare, la a căror alcătuire se pricepu aşa de bine. Trebuia să se „documenteze“ într'unu modu său altul, că profesorii delă gimnaziul Beiuşan sunt conduşi de „sentimente anti-patriotice“, pentru ca cu câteva luni mai târziu d-lui Csaky să potă pune Episcopului pistolul în pieptu strigându-i: ori numesc alţi profesori noi, ori decât nu îţi vom închide gimnaziul!

Şi mai evident iese la lumină ilegală şi volnica procedere a d-lui Csaky, când vedem, că patru luni după ce i-a pus Episcopului această alternativă, ministrul se mulţimesce ca să rămână profesorii cei vechi în posturile lor şi pretinde cu totul altceva, ca în clasele superioare gimnaziului limba de propunere să fiă cea maghiară.

Aici s'ar potrive foarte bine dicula românească: „unde dai şi unde crepă!“ numai cu acea deosebire, că în cazul de faţă, cel care a dat s'a aşteptat la efectul ce avea să lă producă lovitură sa.

Aşa ajunserăm era la monstraosa poruncă ministerială delă 22 Iulie a. c. şi spinduni-se mereu, că trăim într'unu stat „constituţional“ suntem în drept să întrebăm: Pe ce lege se bazează această poruncă, prin care se introduce limba maghiară ca limbă de propunere în clasele superioare ale gimnaziului confesional din Beiuş?

DIN AFARĂ.

Rusia şi Sârbia.

Evenimentele mai recente din Sârbia dau privilegii foilor rusesci, a se

ocupa mai de-aprope cu Sârbia şi guvernul ei. Diarul „Moskovskija Viedomosti“ dice, că scirile sosite din Sârbia şi din alte părţi locuie de Sârbii arată, că poporul sârbesc urmăresce cu vînă atenţiune şi satisfacţiune părerile presei rusesci despre Sârbii şi cauza lor. Apariţiunea acasta e foarte îmbucurătoare, fiindcă nu pôte decât să ajute intereselor comune sârbesci. În Rusia, dice mai departe amintita fôia, lucrurile acestea se pot discuta cu mai multă obiectivitate şi mai puţin preocupatiune, ca în Sârbia. Sârbii pot fi convinşi despre aceea, că părerile celor din Rusia faţă de interesele sârbesci sunt isvorul bunavoinţii şi sincerităţii nestrămutate, pe care poporul rusesc le-a nutrită pururea faţă de Sârbii. Deci, decât Sârbii află câte-odată în presa rusescă combătută seu criticată cutare faptă a guvernului sârbesc, în asta n'au să privescă nici decum reavoinţă, ci numai dorinţă de îndreptare delă calea periculisor. Cum că aşa este, continuă „Moskovskija Viedomosti“, mai bine o pôte arăta împrejurarea, că stările bune din Sârbia nicăiri nu sunt apretiate cu mai multă bucură ca în Rusia... De când s'a depărtat de-acolo fostul rege Milanu şi guvernul a început să se acomodeze mai bine vederilor Scupceinei, de-atunci Sârbia a păşit pe cale normală, de ce nimeni nu se bucură mai mult ca Ruşii. După acestea fôia rusescă luându cu satisfacţiune act despre monopolul sărei, despre trecerea căilor ferate în posesiunea statului, incidentul delă Vranja şi colonizarea Muntenegrenilor, încheie: „Sârbii, urmărindu cu atenţiune presa rusescă, se nu fiă scurt vădători, să deosebescă şi cinstescă după cuviinţă mai mult dreptatea rusescă, decât minciunile, linguşirile şi calumniile din afară.

Boulangier şi ultimatu.

Secretarul senatului francesu, d-lu Bertrand, face interesante descoperiri despre Boulangier într'o broşură ce cuprinde biografiile membrilor camerei

„Gazeta“ este în fiecare zi.
Abonamente pentru Austria-Ungaria:
Pe unu an 12 fl., pe şase luni 8 fl., pe trei luni 5 fl.
Pentru România şi străinătate:
Pe unu an 40 franci, pe şase luni 20 franci, pe trei luni 10 franci.
Se primumără la toate oficiile postale din intru şi din afară şi la dd. colectori.
Abonamentul pentru Braşov:
la administraţiune, piaţa mare Nr. 22, etagiul I.: pe unu an 10 fl., pe şase luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 cr. Cu dusul în casă: Pe unu an 12 fl., pe şase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl. Unu exemplar 5 cr. v. a. seu 10 bani.
Atât abonamentele cât şi inserţiunile sunt a se plăti înainte.

FOILETONULU „GAZ. TRANS.“

„Nunta din Valeni“.

În anul acesta a publicat evreul Marco Brociner, din România, în „Ueber Land und Meer“ şi în foiletonul diaru „Rumänischer Lloyd“ din Bucureşti unu romanu, intitulat Ionel Fortunatu.

Încă cu săptămâni înainte de a începe publicarea romanului din vorbă, numitul diaru a avut grijă să atragă de di atenţiunea publicului cetitoru diانو-germanu din ţară şi din streinătate asupra productului „literar“ al evreului Brociner, ca asupra unui cap operă ori eveniment literar.

Romanul s'a publicat. În el s'a descris ţera românească şi ômenii ei, raporturile sociale române, în color desătu de triste. Şi fiindcă în acest roman se înfăişă în genere societatea românească ca infectată de toate viciile din lume, Jidovilor şi unei părţi din publicu germanu din ţară şi din streinătate conveni această stăpînire literară, din care acelaşi evreu, Marco Brociner, împreună cu germanul (pôte că totu evreu) Ludwig Ganghofer, găsi cu cale să alătescă o altă turpitudine literară, în

care societatea română avea să fiă espusă batjocurei streinilor pe scenele teatrale streine.

Din romanu se făcu dramă şi în 20 Noemvre se jucă pe scena teatrului popularu din Viena sub titlul „Nunta din Valeni“.

Ce impresiune a făcutu asupra publiculu vienesu această infectă lucrare, literară, ne-o spun diarele din Viena, cari în recenziunile lor despre cuprinsul acestei drame dicu, că „ceea ce li-se înfăişeză şi ceea ce audu în această dramă nu sunt de natură a câştiga simpatii pentru o ţară, în care pasiunile cele mai josnice îşi ridică capul cu îngâmfare şi se lătesc în modul cel mai neruşmat, în care mituirea şi poftele animalice mergu mânu în mânu pe strade şi beţia îşi sârbătoresc orgiile sale... Se bea mult, peste măsură: vinu, holercă şi otravă“.

Peste totu, societatea română e înfăişată în dramă ca o societate coruptă, întregu poporul e o cetă de beţivi, de ômeni corupţi, boerul, ţeranul, primarii reprezentanţi comunali, preoţii, judecătorul, procurorul etc., toţi îşi făcu treburile şi îşi esercită funcţiunile lor

toddeuna prin mituire şi în stare de beţie!

În „Nunta din Valeni“, unu boer se îndrăgostesc de o Ţigancă şi o ia de soţ. Ionel Fortunatu, făcioru de boer, iubesc şi elu pe Ţigancă, der petrecându mai multu timp în Germania, se răcesc de cătră Ţigancă, şi venindu în Ţeră se'nsoară, în contul unei destre de unu milion, cu fata unui fostu ministru, omu risipitoru, încercat în datorii. În ziua nunţii, bărbatul Ţigancii petrece în altă parte, jucându cărţi şi bëndu. În lipsa lui de acasă, unu procuror uritu şi îndrăcitu la sufletu caută să violenteze pe Ţigancă. Acesta vră să se otrăvescă. Procurorul, de necazu, o acasă, că a vrut să învenineze bărbatul, fiindcă acesta în sâra amintită, venindu bêtă acasă şi credendu că în paharul, în care Ţigancă pusese otravă ca să bea, e bêtura, goli paharul şi muri. Ionel o apără pe Ţigancă înainte curţii cu juraşi, care o achită. Mai vine apoi o revoltă de ţerani înainte, în care din întâmplare Ţigancă e ucisă de unu glouţu.

În întregă această dramă, cum am vădit, persoanele sunt înfăişate, delă ţe-

ranu până la ministru, cu cele mai mârşave vicii, singur Ionel Fortunatu — se vede fiindcă a învăţat în Germania — e mai puţin vicios ca ceilalţi.

Acastă turpitudine literară a evreului Brociner, în care espune batjocurei lunei streine pe poporul român, nu e cea dintâiu. El a mai scris şi alte-ori totu în acelu felu despre societatea română. Astfel în „Familien-Blatt“, care se publică ca suplimentu al fôiei „Politisches Volksblatt“ din Pesta, şi anume în Nr. 72 de Sâmbătă 8 Septemvre 1888 a apărut o istorioră din România, intitulată „Soţia popii“, şi totu în Valeni se petrecu cele descrise.

Unu perceptor de dare, Manole, vine în Valeni s'adune darea. Ômenii fugu pe câmpu, se'nchid acasă ori alergă în cărciumă — unde e o larmă infernală — ca să nu dea ochi cu elu. Perceptorul e comparat c'unu bivolu. În uşa cărciumei e Chivu, membru al consiliului comunali şi unulu din cei mai vestiţi hoţi de cai. Chivu bate pe Manole şi lă dă de-a-berbelăcu pe stradă. Popa Bunică vine bêtă, cu nasul şi cu ochii roşii, cătră cărciumă. Popa ajutas e în fruntea unei cete de beţivi, opoziţiei

franceze, și care a apărut dăle trecute în Paris. In biografia fostului ministru de externe *Flourens*, vorbind și despre afacerea *Schnaebels*, dice următoarele: Nu este adevărat, că generalul *Boulinger* ar fi intrat în consiliul ministerial cu planuri de mobilizare. Este drept, însă că generalul a pretins, ca să se adreseze Germaniei un ultimatum. *Grevy* însă a declarat privitor la acesta ministrului de externe, că elu refuză cu hotărâre propunerea, fiindcă este convins pe deplin, că regretabilul incident se va putea regula pe cale pacifică. *Boulinger* însă n'a vrut să cedeze, ci a declarat, că-și dă demisia, decât nu se va trimite ultimatumul, și vedându, că nici unul dintre colegii săi dela ministeriu nu-i stă intru ajutor, a strigat: „imi dau demisia!“

Turcia și tripla alianță.

„*Novoje Vremja*“ publică o scrisoare a unui diplomat rus din Constantinopol, în care se accentuează, că dela visita ce i-a făcut împăratul *Vilhelm* Sultanului, politica turcescă a luat o direcțiune contrară Rusiei. Corespondentul numitului diar dice, că *Golza* a făcut mai multe excursiuni în jurul Constantinopolei cu unii dintre înalții ofițeri, ce erau pe lângă împăratul și cu ocazia acesta s'au făcut și nisce planuri de fortificații, mai ales de către marea mediterană în partea din spre apus a Bosforului, cari ar fi menite spre a sta față cu un eventual atac din partea flotei franceze. Corespondentul încheie dîcînd, că Turcia în viitorul război european va merge alături cu tripla alianță.

Grecia și fermanul Sultanului.

Sciri sosite din Atena asigură, că opinia publică din Grecia nici de cum nu este îndestulată cu fermanul ce l'a dat Sultanul. Refugiații creteni au primit acest ferman c'o deosebită răceală și nemulțumire, mai ales punctele acele, prin care Porta își rezervă dreptul să numescă peste insulă și un guvernator suprem turcesc și în urma cărora mai cere și jumătatea venitului tarifului vamal. Conducătorii refugiaților creteni, se pregătesc a începe în potrua guvernului turcesc o luptă pe marte, pe viață. Nu scim decât i va succede guvernului grecesc să abată dela scopurile lor pe refugiați.

Anglia și Portugalia.

Intr guvernul Angliei și a Portugaliai încă de mult se iviră neînțelegeri cu privire la cestiunea din Africa de mîdă-qi. Multă vreme ele s'au mîrginit numai la acțiuni diplomatice, er în urmă lucrurile aujunseră până la serioase amenințări, ba până chiar și la lupte. In

decursul acestui an Anglia constituindu-și într'un stat deosebit coloniale sale din Africa de mîdă-nopte, Portugalia s'a simțit jionită în interesele sale. Ea adevă făcea pretențiuni la unele teritorii mîrginașe cu ale Angliei, pe care acesta i-le-a luat. *Salisbury* s'a pronunțat foarte aspru în contra pretențiunilor Portugaliai și refuză toate cerele ei. Pe timpul însă când guvernele tractau reciproc asupra afacerilor, în teritoriile menționate s'au întemplat casuri foarte serioase și amenințătoare. Căpetenia expedițiunii portugese, care se află de-alungul riului *Zambesi*, *Serpa Pinto*, se încercă să cuprindă cu puterea o seminiță aflătoare sub scutul Angliei. Intr'o luptă sîngerosă învinse pe indigeni și începă a străbate mai departe ca să cuprindă și să anecheze la Portugalia ținuturile, ce se află spre mîdă-nopte dela riul *Zambesi*. Elu cuceri două sindarde dela indigeni, cari li li -au dăruit Englesii. Faptul acesta a amărit mult pe Englesi și a produs mare senzațiune în Londra. Luptele, ce vor mai urma, sunt așteptate cu multă curiositate în Londra și *Lissabona*. Privitor la afacerea acesta i-se telegrafază din *Lissabona* diarului „*Independance Belge*“, că guvernul portugese s'a hotărît să-și susțină dreptul său asupra teritoriului *Nyaza*, cu ori-ce preț.

SCRILE PILEI.

Intărire. Cetim în „*Transilvania*“, fîia Asociațiunii transilvane: „Inaltul ministeriu reg. ung. de interne prin hîrtia dto 30 Septembrie a. c. Nr. 63.500, adresată publicului din comitatul *Sibiiului*, ne încunoscînteză, că a aflată a întări alegerea de președinte al Asociațiunii transilvane în persoana d-lui *G. Barțiu*, precum și alegerea de vicepreședinte al aceleși Asociațiunii în persoana d-lui *archimandrit și vicariu arhiepiscopesc Dr. Ilarion Pușcariu*.

„*Amicul Familiei*“ din *Gherla*, care cu 1 Ianuarie viitor va intra în anul al *XIV-lea* al existenței sale, și care, precum scim, este redactat de stimatul nostru confrate d-lă *Nicolau F. Negruțiu*, face în numărul său mai nou următoarele declarări:

„Pătîmîndu timp mai îndelungat și nici acum nefiind deplin restaurat, Redactorul acestei fîi voia să înceteze cu edarea ei mai departe, la finea acestui an, dîr stăruințele amicilor personali și ai fîiei, și angajarea mai multor puteri literare de a scrie la această fîia, l'au făcut în cele din urmă să ia hotărîrea de a-o susține și mai departe, și a-o ridica din ce în ce mai mult. La

dorința amicilor și a multor abonați vechi ai fîiei, ea va apăre pe viitor cu ortografia Academiei române — păstrîndu pe ū finalu.

**

Alegerea funcționarilor comitatensî în comitatul *Turda-Aricș* s'a sêvșit Luul în 16 Decembrie n. Intre cei aleși se află și un Român, d-lă *Cigăreanu*, ca sub-notar comitatensu.

**

Promoțiune. D-lă *Alexandru Popa* va fi promovat la gradul de *Doctor* în medicina universală, Sămbătă în 21 Decembrie n. în sala festivă a universității din *Viena*.

Ii dorim succesu strălucit!

**

Defraudări. Se scrie din *Békésgyula*: Conducătorul dela oficiul de dare din *Jiula*, *Szász István*, a defraudat bani în sumă de peste 12,000 fl. Cinstitul „*patriot*“ a fost arestat numai decăt. In decursul cercetării s'a constatat, că *Szász* mai are încă și alți soți, precum *Práznovsky Sándor*, funcționar la oficiul de dare, și *Tribus*, jude investigator. *Práznovsky* a protestat în contra deținerii sale. — La oficiul de dare din *Pojun* s'a constatat dăle trecute o defraudare de 1579 fl. 99½ cr. Susționat de a fi sêvșit defraudarea este funcționarul *Ioan Meszaros*, care a și fost suspendat din post.

Bine se pîrtă „*patriotii*“.

**

Omor. Se scrie din *Șopron*, că bogatul comerciant *Jidan*, *Schönberger Adam*, a fost impușcat pe furiș în *Fertő-Szentmiklos*.

**

Sinucidere. In 6 Decembrie n., cam pe la amădi, inginerul de comasare *Petőfi Aladar* s'a sinucis spîndurîndu-se în comuna *Tompa*, aprîpe de *Deva*. Cu o qi înainte de a se spîndura, se duse cu tatăl său în *Deva*, unde voia cu ori-ce preț să procure un revolver, dîr fiindcă acesta nu i-a succedat, a mers acasă, a trimis pe tatăl său, cu care locuia împreună, să prîndescă, și în timpul acesta elu se spîndură.

La cestiunea limbei grecesci.

Amu amintit, că consiliul de instrucțiune publică unguresc s'a declarat, cu 17 voturi contra 8, pentru aceea, ca să se propună și mai departe limba grecesc în școle. După părerea consiliului de instrucțiune, „*Spiritul grec*“ a fost acela, care a creat ceea ce înțelegem noi sub numirea de stil, deorece elu a cunoscut mai întăiu țesătura logică a cugetării. Aceste avantajii ius

ale limbei și literaturii grecesci numai așa pot să fiă de valoare în instrucțiune, decât se aplică cât mai curînd și în măsură cât mai mare“ ș. a.

„*Egyetértés*“ critică părerea consiliului de instrucțiune publică, numindu-o confusă și susțind, că motivele înșirate tocmai așa pot să vorbescă pentru propunerea limbei grecesci, ca și pentru omiterea ei. „*Egyetértés*“ pledază pentru introducerea limbei grecesci între obiectele de propunere ale universităților.

In cestiunea eliminării limbei grecesci din școle a ținut o conferință și corpul profesoral din *Fiume*, care cu 9 voturi contra 1 s'a declarat pentru eliminare. Profesorul *Dalnartello* ca raportor dice, că elu față cu actualele raporturi și împrejurări nu află motiv pentru a se propune și mai departe limba grecesc în școle. Este convins, că învățarea limbilor clasice, din cauza perfecțiunii literaturii și gramaticelor lor, este cel mai puternic factor al calificățiunii formale. Față cu limba latină, preferă pe cea grecesc, atăt în ce privește perfecțiunea gramaticii, cât și a literaturii sale. Timpul menit însă pentru propunerea limbei și literaturii grecesci nu este suficient spre ajungerea scopului. Elevii atăt de puțin sunt introduși în limba greacă, încăt cu puțină lor cunoscînță, de a ceti cevași, nu sunt în stare a străbate și înțelegă spiritul celu classic. Să se propună dără limba greacă în mai multe ore, să se omită, căci în modul cum se propune ađ e numai o pierdere de timp. E de părere să se omită limba greacă din școle și orele menite pentru ea să se destineze în favoarea celorlalte obiecte de învățămînt, mai cu sēmă însă pentru limba maternă și pentru limba latină, care ar pute susține caracterul classic al gimnasiunii, așa cum l'a susținut și atunc, când limba greacă nu era introdusă în gimnasii.

Asemenea s'a declarat pentru ștergerea limbei grecesci din școle și corpul profesoral din *Simegh*.

Correspondența „Gaz. Trans.“

Rebrișora, Decembrie 1889.

Onorat Redacțiune! In nr. 254 al scumpei „*Gazete*“ a apărut o corespondență datată din *Bistrița*, în care un „*Rebrișorean*“ impută fruntașilor comunali din *Rebrișora* pentru că au lăsat să se ridice o clădire jidovescă față în față cu locul acela, unde se proiectase clădirea cu timpul a unei noue biserici românesci. Imputarea se sfîrșese cu cuvintele: „m'ar plăce să știu, unde au fost fruntașii comunei în timpul proiectării acelei clădiri“?

la alegeți, bătîndu pe candidatul guvernului și pe aderenții lui. Guvernul îl ameninșase cu destituirea. Preotăsa *Zoe* era tare necăjită. Perceptorul, care făcea dragoste cu preotăsa, se duse cu popa în cărciumă, unde se afla și subprefectul, mare jucător de cărți și la comă după ban. Acolo, subprefectul aflănd că *Manole* are vr'o 1000 de franci adunați din dare, jocă cărți cu elu, *Manole* perde jumătate din ban. In timpul acesta popa buse frățietate c'unu Țigan ursar, care puse pe ursul de lă călcă pe popa de două ori. *Manole* se duce cu popa acasă. Aoi *Manole* închide pe popa într'o cămăruță, er elu rămâne singur cu preotăsa în odăi. Aci i-se plînge ea de nenorocirea, ce o așteptă, decât va fi destituit popa. *Manole* îi dă restul de 500 lei din banii statului, ca să i dea protopopului să nu i destitue pe bărbatu-său. Urměză îmbrățișări și sărutări. O oră trec în aceste fiericiri. Când *Manole* eși afară și se desmeteci, îl cuprinsă fior, gîngindu-se, că n'are de unde să restituie mîia de lei și că va fi dat judecării ca defraudator. Scose revolverul și se impușcă. Pocnetul revolverului deșteptă

și pe popa *Bunică*, căruia i-se pără c'a pocnită dopul unei sticle de șampania.

Astfel se descrie și în acestă istoriă societatea românesc, funcționarii statului și clerul, ca bețivi, corupți, mișei.

Durerosu e, că pressa română de dincolo, în luptele ei pasionate de partidă, nu vede și n'auze insultele și batjocurile viperelor hrănite și încăldite la sinul României.

Așa amu făcută trista experiență, că de nisce articuli insultători la adresa populațiunii rurale din România, scriși fără îndoie de un străin de acolo și publicați și în „*Kronstädter Zeitung*“, er de noi resumați în „*Gazeta Transilvaniei*“ Nrii 166 din *Iulie* și 173 din *August*, nici notiță n'au luat diarele din România. In acei articuli erau descriși țeranul român și țeranca română cu cele mai negre colorii, dându-li-se epitețele de bețivi, trîndavi, vicleni și altele de felul acesta.

Dîr nici chiar de „*grățiositățile*“ ce li-le adresă Românilor în genere pressa străină din România nu iau notiță diarele române de acolo, necum seși

mai arunce ochii și mai departe peste graniță.

Astfel când o loje francmasonică din Germania a refuzat a intra în legături cu lojele francmasonice din România, „*Rumänischer Lloyd*“ a găsit cu cale a aproba pe *Nemți*, dîcînd că bine au făcut, deorece în lojele române se petrecu numai scandaluri.

Când cu ducerea celor vr'o patru fete române dela restaurantul român dela espoșiia din *Paris*, aceeși fîia s'a grăbit ași bate joc în mod răutăcios înainte publicului străin și de aceste fete, cari au să facă la *Paris* fala României, dîcînd, că au fost luate din „*casele publice*“!

Amu urmărit diarele confrăților noștri de dincolo, dîr cu durere am constatat, că nici unul nu și-a ridicat vocea să protesteze în contra acestor insulte adresate țerii și societății române. Și totu așa informă pe publicul străin despre Român, celelalte diare streine, ca „*Bukarester Tagblatt*“, „*Sillogos*“ și altele căte — mulțămînt nețăruritei libertăți de pressă din România și neinteresării diarelor române de modul cum e înfățișată țera și populațiunea ei

în afară de streinii, cari mîncă pînea României — își permit a arunca cu uoroiu în totu ce e românesc.

Mulțămînt atitudinii indifferente apresei române, infecțiunea literară a evreului *Brociner* și a soțului său *Ganghofer* se va juca acum și pe alte scene, în Germania și mai ales pe scena din *Pest*, precum cu plăcere a adus la cunoscînță cetitorilor săi „*Rumänischer Lloyd*“. Și așa România va trece în ochii streinătății drept o țera, unde sunt înouitate toate vișile din lume, cu toate orgiile și mărșevile lor.

Multe amu avé de dîsu în privința modului cum apără, său mai bine dîsu, cum nu apără confrății noștri diariști de dincolo țera și populațiunea ei de insultele mărșave ale unor străini, cari, neavîndu ce mîncă în țera lor, au aflat în România scut, adăpost și hrana de toate dălele, er dreptu recunoscînță își bată apoi joc în modul celu mai miserabil de țera, de societate, de obiceiuri, de totu ce are ea mai sfînt,

Noi, cei asupriți, în luptele noastre grele de aci găsim timp să urmărim nu numai totu ce se petrece în viața românesc, dela *Tisa* și *Carpați*, până la

La această întrebare, altcum forțe nimerită și pe drept făcută, subscrisul ca purtător al oficiului preotesc în această comună, precum și ca membru în reprezentanța comunală, mă simt dator să dau în cestiunea de față următoarea lămurire:

Abia este împlinită anul de când subscrisul m'am strămutat în această parohia. La strămutarea mea aci, era improprietă un singur jidan, și acela în imediată apropiere de locuința mea proprie și vis-a-vis de s. biserică, nu avea casă, ce e drept, ci numai grădină și material adunat pentru clădire. Ca să nu se potă așeza stabil acest „scump“ vecin atât lângă mine, cât și lângă s. biserică, am pășit la tîrgu cu dînsul pentru a-l ex-propria. Tîrgul mi-a succedat, însă prin plățirea unui preț triplu al acelei grădini. Astfel, deși cu mare jertfă, m'am scapat și pe mine și sf. biserică de un astfel de vecin.

Voind acest jidan să se așeze în alt loc, tot vis-a-vis de sf. biserică, adecă în locul unde este astăzi clădită acea casă nouă jidovă, pentru care ni-se face imputarea, am chemat la mine pe proprietarii grădinei și i-am consultat să nu vîndă la jidan. Proprietarii m'au asigurat, că nu o vor vinde și că nici nu le este de vîndut. După interval de două sau trei luni, ce se vede? un frate al jidanului de mai nainte pășese de nou la tîrgu cu acest proprietar și, prin oferirea unui preț mare și alte ademeniri jidovesci, scote din minte pe bieții proprietari, și, ca pasul lor să nu vină la conștiința mea, i duce în Năsăud și acolo face tîrgul pe ascuns. La câteva săptămîni luând scire despre acesta, am alergat la d-lu avocat Dr. Larionessi, unde se făcuse tîrgul, am cercat decă nu cumva s'ar pută desface, dîr mi-s'a dis: „este prea tîrziu“.

Mai aveam acum o speranță: Cugetam că voi pute zădărnici planul de edificare. După cum se vede din cuprinsul scrisorii mele adresată primăriei, era mod și cale spre acesta. Etă scrisoarea:

Onorată Primărie! Subscrisul, ca membru în reprezentanța comunală, imi țin de datoriă a atrage atențiunea onoratei primării asupra următoarei împrejurări:

Jidanul Schoffer Burach a început săparea fundamentului unei case noue în comună. Prin croirea acestui fundament, jumătate comuna, devenind strîmtorată la intrarea în strada secundară, ce conduce în „Restocă“, este iritată. Onorata Primărie să-și țină de datoriță a se convinge adevărată este mequina grădinei de cătră strada secundară sus pomenită, unde se aședă fundamentul și apoi să aședă-se fundamentul în dis-

Dnistru și Marea Negră, până la Pind și Adriatică, ci totodată să urmărim și lucrarea de sobol, fiă cu vorba, fiă cu condeiul, a străinului dușman nîmului românesc. Dîr presa din România liberă și independentă să nu aibă măcar atăt timp, ca să apere veda țării și a poporațiunii din regat, în contra atacurilor și insultelor viperelelor străine?

E de dorit, ca foile române de dincolo — vorbim în genere, căci de excepțiunii ținem sîmă de ajuns — să fiă mai puțin pătimase în luptele de partidă, dîr cu mai multă solitudine pentru trebile naționale românesci, cu mai multă atențiune la presa străină și la publicisti străini, fiă dinăuntru, fiă din afară, cari se ocupă de țera și de populațiunea românescă, de raporturile sociale românesci. Țr bărbații de stat ai României, reprezentanții poporului, și peste tot României să fiă cu băgare de sîmă, când dau străinilor scut și adăpost și le pun în mîna cuțitul și pînea românescă.

tanța prescrișă de lege dela stradă? afară de aceea, după ce casa mea proprie, care este vis-a-vis de clădirea proiectată, stă retrasă dela stradă mai bine de o orgă pentru lărgirea stradei la intrare și pentru frecventarea cea desă a acestei strade, pe care comunică o jumătate de comună, chiar de ar fi metta grădinei, onorata primărie este în drept să pretindă și din partea acestui posesor să-și aședă și dînsul casa la o distanță anumită în lăuntru în grădină, în o liniă seu direcțiune cu celelalte case din strada secundară. Apoi după ce în cornul grădinei format de cele două strade, unde se întinde fundamentul, nu numai că nu a fost clădire înainte de acesta, dîr nici îngrăditură nu a esistat de decă de ani (din 1848) și acel loc, unde se întinde fundamentul, a fost folosit de locuitorii comunei, umblandu cu picioarele și cu carule peste dînsul... On. primărie este în drept să scote în fața locului pe judele regesc pentru conturare în posesiune deorece comuna, de decă de ani folosese locul sus pomenit.

Aceste mi-am ținut de datoriță a le aduce la cunoștința on. primării com. ca membru al reprezentanței, reflectând la datoriță on. primării, ce o are față cu interesele comunei, în alu cărei serviciu este!

În urma acestei scrisori s'a făcut din partea d-lui primar și notar o cercare proformă, dîr nu în înțelesul scrisorii mele.

În urmă am cugetat să aduc lucrul acolo, ca să iasă judele procesual în fața locului pentru cercarea fundamentului, care se vedea prea eșit în strada secundară și nu în o liniă cu celelalte case. Spre acesta era necesară otărîrea reprezentanței com. pentru acoperirea speselor comisionali. Am scris numai decăt reprezentanței, am motivat părerea mea, încăt numai am putut de bine. Această scrisore, nerețindu-o încă în unu esemplar, nu o pot produce. Reprezentanța s'a convocat, dîr eu ca membru nu am fost invitat. Ședința s'a ținut în o zi, când nu eram acasă. Spre mirarea mea, aud, că scrisoarea a fost rezolvată negativ. Mi-a venit la cunoștință și aceea, că cei ce aveau datoriță a sprijini această scrisore, o-au esplicat sinistru, o-au însoțit cu intimidări, că „cine voiesce a scote astfel de comisiune, să o scotă, dîr pe spesele sale“ etc. etc. Drept aceea am cerut numai decăt deslușiri dela d-lu notar din loc în o scrisore, pe care fiindcă conține și lucruri de natură privată nu o public, decăt numai începutul și sfîrșitul aceia:

Stimate d-le notar! Mi-a venit la cunoștință, cumă ședința comitetului com. din 7 l. c., la carea eu nu am fost invitat, luandu-se la desbatere motiunea mea față cu clădirea lui Schoffer Burach de aicea, d-ta i-ai dat aceia în fața comitetului unu comentariu superflu și sinistru etc. etc. nu mi potă de esplicare cum de scrisoarea mea din cestiune, prin carea eu nu am vătămăt pe nime, nu am lucrat contra nimîni, ba conștiința imi șoptese, cumă am voită a lucra în interesul comunei și a viitorului ei, și am voită a mîntui comuna de rușinea și blamul la care este eșpusă, cum de această scrisore, dicit, a produs supărare chiar acelora, cari aveau datoriță a-o sprijini. Nu mi vei lua în nume de rîu, decă te rog a da deslușire acestei purcederi. Tot-odată vei binevoi a mi retrămite urgisita mea scrisore, cu rezoluția bună seu rea, ca să o potă păstra ca o suvenir slabă pentru viitor.

La această scrisore am primit o escusă lungă din partea d-lui notar, din carea apare, că nu indemnul propriu, ci intrigile altora au fost cauza acelei purcederi.

În urmă, pentru ca acel d-nu „Rebrișoreanu“ să fiă convins, cumă din parte mi s'a făcut totu ce numai s'a putut face în sfera mea de activitate, lasă să urmeze aci și altă scrisore:

„Stimat oficiu procesual! În 7 l. c. reprezentanța comunală din Rebrișoara a avut ședință, la carea eu ca membru nu am fost invitat. Nesmintit, că s'au mai ținut de multe ședințe cu reprezentanța comunală, la care eu nu am participat totu din cauza sus pomenită. Drept aceea mă rog, ca tôte stă-

rile din 7 l. c. să binevoită a-le exclude din valoare, pentru neobservarea prescriptelot la convocare, și a dispune, ca obiectele atunc pertractate să se pertracteze din nou“.

Luatu-s'a vre-o dispoziția cu privire la scrisore de față, ori nu s'a luat, până ađi nu știu.

Intru cât în imputarea sa d-lu „Rebrișoreanu“ are temerea, că în acea casă jidovă se va țin și cărciumă sub păreții biserice, lasă să urmeze aci și o scriptă oficiosă, din carea se vede, că și aci s'au luat măsuri de precauțiune din partea oficiului paroch. de cu bună vreme, că intru cât vor fi considerate vomă vedé!

Nr. 215—1889 off. par. — Stim. oficiu procesual! Venind la cunoștința subscrisului oficiu parochial, cumă Schaffer Burach din Rebrișoara, care a edificat acum de curîndu casă nouă vis-a-vis de biserică gr. cat., ar fi cerut licență pentru vinderea de beuturi spirituoșe dela 1-ma Ian. 1890 în acea casă, este rugat prin această stim. oficiu procesual cu tôte onorea, ca cu ocaziunea facerei obiecțiunilor recerute din partea direcțiunii financiare la timpul seu față cu locale de cărciumă, din punct de vedere alu moralității și sănătății, să binevoită a relata față cu peitorul Schoffer Burach, cumă, încăt casa sa și ađi stă aprăpe de s. biserică, Țr pe viitor, după ce locul designat pentru clădirea unei biserici noue cade cu câteva decă de metri mai aprăpe de stradă și prin urmare în imediată apropiere de casa lui — licența cerută să nu i-se dea. Asemenea este în nemijlocită apropiere această casă și de cancelaria parochială. — Dela ofic. par. alu Rebrișoari etc.

Totu în acest înțeles am scris și la primărie, dela care se cer prin oficiile procesuale atari relațiuni.

Etă dîr, d-le „Rebrișoreanu“, cât am putut am făcut, ce au făcut ceialalt fruntași nu mă privește pe mine.

Antoniu Precup
preot.

Literatură.

Convorbiri literare din București, Nr. 9, dela 1 Decemvre conține: Iș din titulu Domnilor români, de I. Bogdan; Onorea și banii (comediă, fine) trad. de A. Naum; Optimism și pessimism, de St. C. Ioan; Capila codrilor de teiu; Don Quijote de la Mancha, trad. de A. G. Vărgolice (urmare); Poesii populare, adunate de Alesiu V.

Amicul Familiei, diart beletristic și enciclopedic literar cu ilustrațiuni, apare în Gherla de 2 ori pe lună în mărime de câte 2—3 côle și costă pe an 4 fl. seu 10 lei. Anul XIII. Redactor: N. F. Negruțu. — Nr. 23 și 24 dela 1 și 15 Decemvre conține: Cugetări despre valorea și desvoltarea caracterului (fine), de Dr. Gr. Silași; Inelul (novelă, fine) de Th. Alexi; Nu credeți pretilor (novelă din popor), de Georgiu Simu; Te iubesc (poesă în prosă), prelucr. de Victor Russu; Diverse sciri și povețe; Bibliografia; Posta Red.; Glume cu ilustrațiuni. În text se află și 2 ilustrațiuni, anume: „Ruga beatissimului părinte Pontifice înainte statuei S-lui Petru“ și „Pomul de Crăciun.“ Cu numărul de față „Amicul Familiei“ încheiă anul alu XIII-lea alu existenței sale, alăturat fiind la acești numari și sumarul materiilor de pe întreg anul 1889.

TELEGRAMELE „GAZ. TRANS.“

(Serviciul biurolui de coresp. din Pesta.)

Berlin, 19 Decemvre. „Kreuzzeitung“ atrage atențiunea asupra articuloilor foilor rusesci, cari atîta în contra Austro-Ungariei din cauza administrației sale în Herțegovina. Foia berlinesă observă, că agitația rusescă în peninsula balcanică începe să ia unu caracter amenințator și în România aru ieși Țrăși la ivelă multu pomeniții iconari rusesci.

Belgrad, 19 Decemvre. Din incidentul serbării s-lui Sava, numeroși demnitari ruși au primit decorațiuni serbesci.

DIVERSE.

Ofițeri nihilști. Se scrie din Petersburg, că în capitala Rusiei Țrăși s'a dat de urma unei conjurațiuni. Sunt creștași doi ofițeri, unul dela marină și celalalt dela artileria. Prin Petersburg se vorbește, că conjurațiunea, ce se speră că se va descoperi și mai amenunțit, a fost îndreptată în potriua vieții țarului.

Sir I. C. Macdonald, directorul diaului „Times“, a murit în 10 l. c. n., după unu morbu greu de 9 săptămîni. Macdonald fu născut în Iunie 1822 în Fort-William. Când era de 20 de ani a pășit pe terenul literar. Mai tîrziu a călătorit prin Orient și la reintorcere intră ca colaborator la „Times“. În urmă a ajuns să fiă directorul diaului.

Ingropat de viu. Se scrie din Paris, că unu bătrân de 60 ani din comuna Viement, cădend în letargia, căsenii l'au creștat mort și l'au inmormentat. În ziua următoare săpătorul de grōpi lucra tocmai în apropierea noului morment, când de-odată aude unu strigăt înăbușit și hătai tari sub pământ. Ingrozit, săpătorul fugi și ajungend acasă numai mai tîrziu putu istorisi faptul. Cei mai de-aprăpe ai mortului se duseră numai decăt la cimiter, desfăcură grōpa, deschiseră sicriul și spre marea lor grōză aflară pe Alary înăbușit înfiorătoare lui dureri, cu corpul încă cald.

Necrologu.

Gregoriu Popu, preot gr. cat. în Gărbăul ungrescu, ca soț, Anna, Ludovica și Paulina ca fiice, cu soții și fiilor, ca nepoți, Vasiliu ca frate, și nenumerați consangeni au durerea prea simțită a aduce la cunoștință morțea Mariei P. Popu, neuitatei lor soție, mamă, soră, socră, bunică și prea iubită consangena, urmată după unu morbu de 3 luni, provodită (crestinesce) cu merindea vieții cu ss. sacramente a muribundilor, la 11 l. c. 1 oră în ziua în alu 61-lea alu vieții și 42-lea alu preafecitei și esemplarei vieți conjugale. Osîmintele recit după ritul gr. cat. s'au dat mamei pământului în cimiterul locale la 13 l. c. Fie-i țerina ușoră și memoria în vece neuitată! Gărbăul ungrescu, la 12 Decem. 1889.

Cursul pieței Brașov

din 19 Decemvre st. n. 1889.

Bancnote românesci	Cump.	9.23	Vend.	9.25
Argint românesc		9.18		9.21
Napoleon-d'ori		9.30		9.34
Lire turcesci		10.50		10.63
Imperial		9.52		9.63
Galbini		5.50		5.56
Scris. fone. „Albina“ 4%		101.—		—
„ „ „ 5%		98.50		99.—
Ruble rusesci		1.24 1/2		1.25 1/2
Marci germane		57.50		57.80
Discontul 6—8% pe an.				

Cursul la bursa de Viena

din 18 Decemvre st. n. 1889.

Renta de aur 4%		100.65
Renta de hărtia 5%		97.95
Imprumutul căilor ferate ungare		
aur		114.—
dto argint		—
Amortisarea datoriei căilor ferate de ost ungare (1-ma emisiune)		99.80
Amortisarea datoriei căilor ferate de ost ungare (2-a emisiune)		—
Amortisarea datoriei căilor ferate de ost ungare (3-a emisiune)		111.—
Bonuri rurale ungare		88.—
Bonuri cu clasa de sortare		99.—
Bonuri croato-slavone		105.—
Despăgubirea pentru dijma de vin unguresc		99.—
Imprumutul cu premiul ungrescu		136.50
Losurile pentru regularea Tisei și Sghedinului		127.—
Renta de hărtia austriacă		85.80
Renta de argint austriacă		86.35
Renta de aur austriacă		107.90
Losuri din 1860		139.—
Acțiunile băncii austro-ungare		918.—
Acțiunile băncii de credit ungar		384.75
Acțiunile băncii de credit austr.		315.75
Galbeni împărătesci		5.56
Napoleon-d'ori		9.33 1/2
Marci 100 imp. germane		57.7 1/2
Londra 10 Livres sterlinge		117.50

Editor și Redactor responsabil:
Dr. Aurel Mureșianu.

